

Inhoud

Kunnen we het over iets anders hebben? 9

I VRIJHEID VOOR DE VORM 13

I think I want to quit my job 15

Een gestreken blouse 17

Toneelstuk 19

Feierabend 21

Vrije wil 23

La condition humaine 24

Ik wil reizen 27

Een beetje scrollen 33

Koningsdag 34

Gratis bananen 36

You are free 38

Dinsdagochtend in de Hema 40

2 VOOR WAT HET WAARD IS 43

De nachtzuster 45

Afrika 46

Café Sportpark 47

TikTokrij 50

The American dream 53

90 procent-moeders 59

Fit for future 61

De kleine Fransman 62

No worries mate 64

Handdoek in de ring 67

Businessclass 69

Wat de gek ervoor geeft	76
Tien jaar bij de zaak	79
Een competitief salaris	81
War on talent	82
Appeltaart	87
De drie p's	88
Omhooggekukelde puber	90

3 IK WERK DUS IK BEN 93

Muzikant of beeldend kunstenaar	95
Etalage van vlijt	96
Wat doe je voor de kost?	97
Creatief directieurtje	98
Identiteitscrisis	100
Kapper Tess	101
Filmster op een bouwplaats	103
Een stukje respect	104
Gedurfd	106
Joost wist het	107
De studio	109
Werkvriendin	111
Op Sloterdijk waait het altijd	114
Roeping	116
Klimdrift	118

4 MACHT EN MASKERS 121

Door een hoepel springen	123
Welkom bij de publieke	125
Foute kerst	130
Voor het corporate karretje	132
Zou het leven een wedstrijd zijn	134
Wees zichtbaar	136
Relict uit vervlogen tijden	138
Kruiwagen	139

De Grote Mensenshow	142
Helder verhaal	144
Mezelf verkopen	145
5 WERK OM VOOR TE LEVEN	149
In de rij	151
Stilstaand fietsen	154
Kapotte dooier	156
Purposebubbel	162
Pijl en boog	167
Frans bergdorp	169
Een gouden kooi over de grens	171
Kikkergif	173
Weekdier	176
Cursus overleven	178
Levenshaast	180
Hartslag van de stad	184
Zelfrealisatie	185
Congo	191
Tot het niet meer ging	195
Nooit te laat	197
Het was het waard	200

Dankwoord 205

Kunnen we het over iets anders hebben?

Het is vrijdagavond en ik zit met vrienden in een Amsterdamse bruine kroeg. Kaastengels worden door chilisaus gesleurd en bitterballen te gulzig gegeten, met open mond en wapperende handen om de hitte te geleiden. De boel wordt weggespoeld met fluitjes die steeds weer vers getapt op tafel verschijnen. Mijn vriend Joshua krast met zijn nagel in het gestolde kaarsvet op het tafelblad. We hebben het over zijn collega die er een handje van heeft met de eer van zijn werk te strijken. Wel of niet iets van zeggen? En tegen wie dan? Isabel komt erbij zitten. Ze luistert mee, draait aan een blonde haarlok. Ik zie haar een paar keer naar adem happen om iets te zeggen, maar ze doet het niet. Een minuut later dan toch, spreekt zij de verpletterende woorden:

‘Kunnen we het over iets anders hebben dan werk?’

Als een bus van links komt de vraag, want hoe verweer je je tegen het impliciete verwijt dat je een gesprek voert dat oninteressant is, ronduit saai? Joshua vermant zich. ‘Ja tuurlijk.’ Hij maakt een wuivend gebaar en neemt een slok. ‘Gaan we nog ergens heen vanavond?’

Iemand moet nu opstaan en dat zal ik dan maar zijn. ‘Ik vind het juist wel interessant. Werk is zo’n gestructureerde omgeving en er staat wat op het spel. Ga je dan de confrontatie aan? En zo ja, hoe?’

Isabel knippert een paar keer met haar ogen.

De volgende ochtend laten het knisperen van het papier en de klepperende bus weten dat de zaterdagkrant is gearriveerd. Mijn zus, ook mijn huisgenoot, maakt ontbijt; gebakken eieren met kaas op opengevouwen croissants, vet op vet op vet. Ik verdeel het magazine en de krant over onze plaatsen en drink mijn cappuccino. Zij houdt niet van warme dranken. Zwijgend zitten we aan tafel te lezen, ons wentelend in de vertrouwdheid van een gezamenlijke routine. ‘Hier, dit moet jij lezen,’ zegt ze en schuift de krant naar me toe.

‘Niemand heeft het op zijn sterfbed over zijn werk.’

Het is de kop van een stuk over een vrouw die na een burn-out in het bedrijfsleven in een hospice is gaan werken. ‘Het heeft iets tegenstrijdigs want ze heeft het ook over hoe waardevol ze haar werk nu vindt,’ zeg ik tegen mijn zus. Ze kauwt op haar croissant en blijft even stil.

‘Ik lees het meer als een waarschuwing: werk jezelf niet dood.’

Daar zit wat in. Niemand zal zich op zijn sterfbed afvragen of hij genoeg heeft gewerkt, de input aan uren en overuren is irrelevant. Maar wat je eruit hebt gehaald is dat niet. Is het niet kort door de bocht te stellen dat het op je sterfbed onbelangrijk is hoe je het gros van je dagen hebt gesleten? Voor veel mensen is werken naast slapen de meest gedane activiteit. Zonde als dat substantiële deel van het leven dan uiteindelijk van weinig betekenis blijkt wanneer je de boel aan het eind van de rit nog eens overdenkt.

Ze komen vaker langs: uitspraken die de rol van werk in ons leven bagatelliseren, of ons aanmoedigen dat te doen. We knikken verwoed mee: ‘Nou en of.’ Laat je niet opvreten door het monster dat werk heet. Maar gedragen doen we ons er niet naar. De balans is zoek. We belanden vaker dan ooit in

burn-outs, weten soms niet eens meer wie we zijn zonder ons werk, stressen over de carrières die we per se willen maken en huizen met hypotheek die betaald moeten worden. Maar we willen het wel: het gevoel hebben dat we het ergens voor doen, niet alleen voor het vullen van zakken van anderen of onszelf maar voor iets waardevollers. Tegelijkertijd wordt ons wijsgemaakt dat werk nooit als werk zal voelen als we doen wat we echt leuk vinden. Zo worden we aangespoord om eindeloos te werken.

Zingeving kwam eerder van het religieuze. Nu heeft het tanende geloof onder mijn generatie plaatsgemaakt voor een nieuwe, toegegeven vaak wat dunne laag van spiritualiteit, maar we zijn nog altijd op zoek naar de zin van ons leven. De rol van ons werk speelt daarbij ook mee en nu de wereld, steeds vaker letterlijk, in de fik staat, willen we dat al dat werk in een mensenleven niet voor niks is.

En ik? Diezelfde zaterdag zit ik achter mijn laptop en heb mezelf vast geschreven in de verhalen over anderen en mezelf, of losgezongen van hetgeen op papier moet komen. Ik weet het niet meer. Dan komt mijn zus achter me staan.

‘Het is maar werk, hè.’

Ik hoor haar glimlach door de woorden heen. Werk is waar ik mijn tijd aan kies te geven, mijn wakkere uren, nee, zelfs mijn beste uren. En dat weet ze. Het is de tijd van je leven. Dus laten we het er vooral wel over hebben. Laten we er in godsnaam wat van maken.

I

Vrijheid voor de vorm

*Over kitesurfen tijdens kantooruren, het ontspringen van de
anderhalvemeterdans, corporate Frankenstein, een online pa-
nopticon van groene bolletjes, drugs gebruiken buiten werktijd,
een sabbatical met productiviteitsdrift en digitale nomaden
op zoek naar een thuis*

I think I want to quit my job

I think I want to quit my job.

I mean I want to quit my job.

I mean I'm quitting my job.

Zo zei ik mijn baan op bij de biergigant. Mijn bazin, een Griekse dame die niet op haar achterhoofd was gevallen en hard werkte om empathisch voor de dag te komen, keek me via mijn scherm geschrokken aan.

Het was het voorjaar van 2021 en geheel volgens de tijdsgeest sprak ik deze woorden uit in een Teams call vanuit mijn woonkamer slash keuken slash kantoor. Direct erna barstte ik in huilen uit, van opluchting vooral. Als reactie kreeg ik een standaard managersrelaas over me heen, een koude douche. Of ik het wel zeker wist, welke kansen ik wel niet liet liggen en dat de werkdruk binnenkort heus wel af zou nemen.

Na de call maakte ik een cappuccino en snikte na op mijn balkon dat uitkeek over een grote binnentuin in Berlijn, waar ik naartoe was verhuisd voor het avontuur en deze baan.

Een klein jaar daarvoor had ik er vijf jaar op zitten bij een Nederlandse biergigant. De logische volgende stap leek om als expat in het buitenland te gaan werken. Ik was hongerig naar avontuur. Het zou een spannende en uitdagende rol worden in Toronto, een stad aan de andere kant van de oceaan waar ik niks van wist en niemand kende. Het appartement was geregeld en de contracten getekend, ik was al overgegaan op onlineonderzoek naar de lokale horeca. Mijn verhuizing naar Canada stond op de planning voor maart 2020 – en we

weten allemaal wat er toen gebeurde. De rol ging niet door en een halfjaar later diende de baan in Berlijn zich aan. Oké, die was net wat minder spannend, maar wat zou het. Ik wilde weg en was optimistisch over de greep van die ene ziekte op onze wereld. Dat zou zo over zijn. Ik propte mijn rode Polo vol met mijn kamerplanten, mijn kleding en zin in alles wat nieuw was en vertrok.

Een gestreken blouse

Hier werd collectief de anderhalvemeterdans ontsprongen. Op het strand van Tarifa was zo'n beetje elke kitesurfer neergestreken die zijn baan van achter een laptop kon doen. Ik zelf zat tussen twee banen in, bij dezelfde biergigant in twee landen. Van Amsterdam zou ik naar Berlijn verhuizen en bij sterke uitzondering had ik er een maand vrij tussen kunnen onderhandelen. Voor even begaf ik me onder op afstand werkende zoekmachinemarketeers en reizende yogadocenten.

Kitesurfen is een solosport die je toch niet alleen kunt doen. Voor het oplaten en landen van de vlieger heb je idealiter een andere kiter nodig. De meid wier kite ik net veilig op het overvolle strand parkeerde, bedankte me minimaal, maar soloreizigers hebben het niet voor het uitkiezen dus ik knoopte een gesprekje aan.

Ze bleek Frans, had jukbeenderen als kapmessen en vertelde me dat ze al sinds het begin van de coronacrisis tegen haar werkgever loog over haar standplaats. Franse vrouwen zijn wereldkampioen in met desinteresse een gesprek voeren. Het is niet alleen het accent, maar ook het af en toe sluiten van de ogen tijdens het maken van een punt of net daarna, soms wel een paar seconden. Ze sluiten zich af voor mogelijke kritiek, hun ogen als ware een schild. Ik benijd ze erom. Ze brengen hun meningen als feiten en het boeit ze verder niet wat jij ervan vindt. Soit.

Dit exemplaar, Celine, mocht niet zomaar in het buitenland werken. Ze woonde in Parijs in een appartement ter grootte van een postzegel. Haar werk leed er volgens haar